

БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ, НЕОДНОЗНАЧНІСТЬ РОЗУМІННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

ЛИСЕНКО Сергій Олексійович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності, Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

Стаття посвячена особливостям понимания безопасности предпринимательства, ее модели. Автор, анализируя исследования предшественников, акцентирует внимание на многоаспектном и широкомасштабном назначении модели безопасности предпринимательства. Значительное внимание уделено функциям модели безопасности предпринимательства и их составляющим.

Ключевые слова: безопасность предпринимательства, модель безопасности предпринимательства, функции модели безопасности предпринимательства.

Актуальність обраної теми

Сукупність знань про безпеку, особливо інформаційну (держави, регіону, окремого підприємства чи підприємництва в цілому) сьогодні є достатньою для її аналізу на основі системного підходу. Фахівець з теорії систем А. І. Уємов, відзначав, що протиріччя між зростанням обсягу інформації і обмеженими можливостями її засвоєння можна подолати за допомогою системної реорганізації знання [1, с. 92]. За словами М. С. Кагана, тяжіння безпекології до системного підходу породжується його можливістю моделювати безпеку як цілісність, а не зводити її до механічної суми частковостей [2, с. 15].

Тому в організації безпеки підприємства вирішальна роль надається відповідній моделі, що призвело до виникнення такої предметної області як моделювання.

Системне моделювання надає можливість глибше розглянути взаємозв'язки між складовими безпеки, особливо інформаційної. Організація, принципи та механізми моделей безпеки підприємства та їх впровадження, посідають центральне місце у науці про структуру та науково-пізнавальну діяльність щодо забезпечення безпеки підприємства. Завдяки багатьом складовим моделям безпеки, вони постають перед дослідниками неоднозначними та багатоаспектними. Над створенням складових безпеки, інколи навіть не усвідомлюючи цього, працюють багато наукових течій.

Недооцінка різних досягнень науки призвели до сліпоти та занепаду багатьох відомих особистостей сьогодення. Шанована газета Ньюйорк Таймс в 1903 році заявила, що літаючі машини – марне витрачання часу. Проте рівно за тиждень брати Райт підняли в повітря свій аероплан в місті Кітті-Хок в Північній Кароліні. Компанія Полароїд була лідером фотоіндустрії Світу протягом 20-ти років, але зникла в небуття внаслідок недооцінки потенціалу цифрових технологій, які скоро заповнили всі терени ринків.

Із приведених прикладів видно, наскільки шкідливо недооцінювати досягнення науки та рухатись у вузькому коридорі своїх обмежених знань. Завдання безпекознавців використовувати якомога ширші сучасні знання, впроваджувати

досягнення в своїх моделях безпеки для підприємств та організацій. Особливо це стосується обігу інформації, її зберігання та обміну.

Завдання моделей безпеки зводиться не тільки до захисних функцій, але і до виявлення та знешкодження внутрішніх та зовнішніх загроз безпеці. А як можна виявляти та знешкоджувати загрози, не знаючи про природу та силу їх виникнення? На це питання не може відповісти якась одна наукова течія. Тому важливо ширше та багатоаспектніше підходити до розуміння безпеки, задля подальшої її організації на практиці.

Мета дослідження: проаналізувати моделі безпеки підприємництва, окреслити її функції крізь призму адміністративного права.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій

Окремим питанням безпеки підприємництва присвячували свої праці ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: О. Р. Бойкевич, Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, В. Г. Герасимчука, Р. Гриценко, О. В. Іляшенко, С. В. Кавун, В. В. Каркавчук, В. Р. Краліч, М. Медников, С. Л. Рубінштейн, І. О. Тарасенко, В. С. Цимбалюк, С. М. Шкарлет, О. М. Штаєр. Водночас, генерація нових загроз у сукупності з постійною трансформацією форм підприємницької діяльності, бурхливим розвитком інформаційних технологій, породжує необхідність системних, ґрунтовних досліджень теоретичної і практичної сутності безпеки підприємництва.

Основний зміст дослідження

Модель безпеки підприємства у загальному вигляді становить собою комплекс різномірних елементів, які у сукупності забезпечують важливу умову діяльності та розвитку підприємства. Склад цих елементів та їх зміст, а також характер зв'язків між ними потребує ширшого дослідження. Згідно різних кутів зору, модель безпе-

ки підприємництва найчастіше розглядають як сукупність заходів, які спрямовані на забезпечення розвитку того чи іншого підприємства. Отже, слід зазначити, що поняття «безпеки підприємництва» потребує поглиблення вивчення різними фундаментальними науками, а право повинно регламентувати механізм та порядок впровадження наукових досягнень.

Іляшенко О. В. вважає, що безпека підприємства – це захищеність від зовнішніх і внутрішніх загроз, що дає змогу надійно зберігати й ефективно використовувати фінансовий, матеріальний кадровий потенціал [3, с. 32].

В.Семенов під безпекою організації пропонує розуміти стан захищеності інтересів її власників, керівництва, персоналу і клієнтів, матеріальних цінностей та інформаційних ресурсів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто вміння і спроможність установи надійно протистояти будь-яким спробам кримінальних структур чи недобросовісних конкурентів завдати шкоди її законним інтересам [4]. Ми вважаємо, що таке визначення, недостатньо обґрунтоване. По-перше, воно не дає розуміння про сутність інтересів власників, керівництва, персоналу і клієнтів підприємства. По-друге, модель безпеки підприємства обумовлюють не лише матеріальні, а й трудові ресурси, а також нематеріальні цінності, зосереджені у вигляді інтелектуальної власності, репутації іміджу, різноманітних рейтингів. По-третє, серед реальних ворогів конкретної установи можуть бути не лише кримінальні структури і недобросовісні конкуренти. До переліку потенційних загроз належать і недобросовісні контрагенти та клієнти, корумповані чиновники та контролери.

Гриценко Р. зазначає, що безпека підприємства є вельми багатоаспектним поняттям, під яким слід розуміти систему заходів, спрямованих на захист і раціональне використання сукупності ресурсів, що є у розпорядженні організації з метою запобігання загрозам його діяльності для максимального отримання прибутку. Тому, з

метою розробки ефективного комплексу заходів безпеки, вона вважає, слід виокремити такі види: фінансову безпеку, безпеку персоналу, психологічну безпеку, інформаційну або технічну безпеку, правову безпеку [5, с. 28].

На думку Краліча В. Р. [6], питання безпеки є актуальними не лише для самих підприємств, а також і для решти учасників відносин. Однозначно, в першу чергу цією проблемою опікуються власники, акціонери, котрі турбуються про розвиток свого бізнесу і несуть за нього матеріальну, моральну і соціальну відповідальність. Безпека підприємства також важлива і для клієнтури, що формується з постійних і нових юридичних осіб, а також фізичних осіб. Це питання актуальне для партнерів підприємства, і особливо для персоналу, який дуже часто легковажить, сприймаючи проблему безпеки як якусь далеку. Науковець підкреслює, що безпеку діяльності підприємства слід розглядати з трьох складових: безпека організації; безпека персоналу; безпека діяльності.

При обговоренні цієї проблематики необхідно оцінювати різноманітні ризики організації з позиції управління, що включає планування діяльності, організацію діяльності, мотивацію персоналу і контроль за процесами. Розглядаючи безпеку окремого підприємства через призму багатоаспектності, слід звертати увагу як на його зовнішнє так і на внутрішнє середовище. У зовнішньому середовищі необхідно контролювати дії клієнтів, партнерів, конкурентів, державних установ і громадян, а також криміналітету. У внутрішньому слідкувати, за діями персоналу, його підрозділів, неформальних груп, а також адміністрації та власників. Часто передумовою для потенційної загрози є некомпетентність окремих менеджерів і спеціалістів, їхні навмисні дії і бажання деяких працівників особисто збагатитися за рахунок підприємства. Гірше, коли це відбувається за рахунок змови з клієнтами чи кримінальними елементами, а також із потенційними конкурентами.

Безпека персоналу організації відображає стан її внутрішнього середовища, яку стовідсотково не гарантує жоден власник. Це явище не однозначне, на практиці його проявом може бути небажання персоналу брати участь у кримінальних чи тіньових операціях. Іноді має місце вимога персоналу за кваліфіковану, чесну і понаднормову працю отримувати належну оплату з урахуванням її специфіки, включаючи вплив потенційних загроз при проведенні конкретних дій.

Безпека діяльності підприємства становить значний інтерес для нас, оскільки стосується сутності бізнесу і безпосередньо пов'язана з безпекою його учасників. Пріоритетними тут є не стільки мотиви поведінки персоналу під час виконання своїх посадових обов'язків, скільки технології професійних порушень і використання чинного порядку і правил з метою реалізації особистих інтересів персоналу чи його власників, а також дії в інтересах конкурентів, криміналітету і корупції. Сучасна економічна література виокремлює дві вагомні сфери безпеки підприємств, такі як безпека інформації та безпека підприємства, тобто особиста безпека співробітників, його матеріальних і фінансових активів [7, с. 127].

Медников М. серед різновидів складових безпеки, під якими він розуміє неоднозначність заходів однакової спрямованості, що виконуються в межах організації безпеки підприємства, визначає, разом з особистою та колективною безпекою такі види [8]:

1. Безпеку ресурсів і майна – забезпечення зберігання і раціонального використання фінансових ресурсів, грамотної експлуатації технічних засобів та обладнання. Досягається створенням ефективного комплексу заходів захисту електронної системи документообігу; наявністю відповідних встановленим вимогам місць зберігання цінностей, технічних засобів, транспорту й обладнання, вмілою їх експлуатацією; грамотною організацією охорони та режиму заходів; створенням об-

становки ощадливого ставлення до майна, суворості і неминучої відповідальності за крадіжки матеріальних засобів та їх псування; ефективним плануванням заходів і додержанням правил пожежної безпеки.

2. Інформаційну безпеку підприємства – забезпечення надійного захисту інформаційних ресурсів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз. Досягається визначенням категорій інформації та впровадженням відповідних заходів щодо її захисту; дотриманням відповідних режимів діяльності всіх підрозділів; виконанням усіма працівниками підприємства норм і правил роботи з інформацією; своєчасним діагностуванням та знешкодженням спроб і можливих каналів витоку інформації.

3. Безпеку комерційної діяльності – створення умов для ефективного проведення підприємством операцій і виконання контрактів. Досягається зваженим управлінням керівництва підприємства в усіх сферах діяльності, що забезпечує виправданий ризик та ефективно використання активів; всебічним знанням і врахуванням особливостей ситуації в регіонах, країні та за її межами залежно від масштабів контрактів, прогнозуванням її розвитку і змін; наявністю інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємницької діяльності в регіоні, ділову, фінансову і виробничу активність клієнтів, їхній правовий статус; ефективною організацією захисту інтелектуальної власності та інформації підприємства, що становить комерційну таємницю.

Науковці визначають, що загалом в літературі існує кілька неоднозначних підходів до визначення поняття безпеки підприємства, кожен з яких має власне походження та наукове обґрунтування [9]:

– ресурсно-функціональний підхід – стан усіх ресурсів, коли забезпечується стабільність функціонування, фінансово-комерційний успіх, прогресивний науковотехнічний і соціальний розвиток;

– конкурентний підхід – наявність у підприємства конкурентних переваг, зумов-

лених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, технікотехнологічного потенціалу й організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням;

– кібернетичний підхід – кількісна та якісна характеристика властивостей системи з урахуванням її спроможності до самовиживання і розвитку в умовах виникнення зовнішньої та внутрішньої загрози, що непередбачувані і важкопрогнозовані;

– підхід захисту інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз та настання їх наслідків;

– системний підхід.

Враховуючі вказане, безпеку підприємства дослідники визначають як сукупність міжгалузевих різно-направлених, організаційноправових, режимно-охоронних, технічних, технологічних, економічних, фінансових, інформаційно-аналітичних та інших методів, спрямованих на усунення загроз і забезпечення умов для ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності відповідно до їхніх інтересів та цілей. Проте найчастіше науковці використовують ресурснофункціональний, системний та захисний підходи до визначення поняття безпеки підприємства. Але це неповноцінна думка, тому що ці аспекти є неповними, а інші підходи до визначення безпеки також досить ефективні.

На погляд Герасимчука В. Г., безпека підприємства визначається не одним станом захищеності інтересів підприємства та його акціонерів, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів від загроз, алей забезпечення поступального розвитку підприємства, виконання контрагентами прийнятих ними перед підприємством зобов'язань [10, с. 122-123].

В. Р. Краліч вважає, що безпека підприємства є станом захищеності життєво важливих інтересів від несумлінної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань і окремих осіб, а також спроможність протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, зберігати стабіль-

ність функціонування і розвитку відповідно до статутних цілей [6].

Іншої думки тримається В. С. Цимбалюк [11, с. 132], він вказує, що безпека підприємницької діяльності – це стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності підприємства, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої політичної ситуації. Однак зазначається, що особлива роль безпеки в системі заходів її забезпечення зумовлюється: різноманітністю інтересів суб'єктів даної галузі; прагненням суб'єктів галузі до збільшення прибутку, гострою конкурентною боротьбою; обмеженістю фінансових ресурсів підприємств та джерел їх формування; нестабільною економічною ситуацією, несподіваними і різкими її змінами; зростанням економічної злочинності в економічній та інформаційній сферах; підвищеним ризиком проведення комерційної діяльності у сучасних умовах.

Основними критеріями рівня безпеки підприємництва вчений вважає: ресурсний потенціал підприємства і можливості його розвитку; рівень ефективності використання ресурсів; рівень спроможності підприємства протистояти загрозам його економічній діяльності та самостійно ліквідувати їх; конкурентоспроможність підприємства; цілісність і масштаби структури підприємства; ефективність кадрової та управлінської політики. Серед показників безпеки підприємства пропонує застосовувати: темпи зростання прибутковості та зміцнення економічної стабільності; рівень матеріального і соціального забезпечення працівників підприємства; розмір боргових зобов'язань підприємства; структуру дебіторської заборгованості підприємства; обсяги використання тіншового капіталу.

Цікавою видається думка О. Штаєра, про те, що безпека підприємства як стан, за якого при найефективнішому використанні матеріальних, інтелектуальних та фі-

нансових ресурсів реалізуються його основні інтереси, забезпечується стабільність функціонування, фінансовокомерційний успіх, прогресивний розвиток, гарантується захист виробничого та кадрового потенціалу від усіх видів загроз та дестабілізуючих чинників, а також спроможність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації, що забезпечить конкурентну перевагу на ринку галузі, зумовлену відповідністю потенціалу й організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням [8, с. 267].

Відповідно до теми дослідження, нами вважається, що до вищевказаних аспектів організації моделі безпеки підприємства слід додати ще кілька, відповідно до основних функціональних цілей безпеки підприємництва в цілому:

- забезпечення ефективності роботи підприємства, завдяки високій техніко-технологічній незалежності, досягнення високої конкурентоспроможності та технічного потенціалу підприємства;

- налагодження ефективного адміністрування, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством, високого рівня кваліфікації персоналу, мінімізація впливу негативних явищ зовнішнього оточення на діяльність підприємства;

- якісна правова захищеність усіх напрямків підприємницької діяльності;

- захист інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення ефективного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства;

- організація моделі безпеки підприємницької діяльності відповідно до психології відносин керівництва та підлеглих, наявності формальних та неформальних лідерів, а також некомерційних інтересів всього персоналу [8, с. 268].

Наголошуємо, що безпека підприємництва сильно залежить від наявності: комерційної таємниці; матеріально-технічного рівня функціонування діяльності підприємства; стану захищеності його

життєво важливих інтересів, інтересів власників, менеджменту, персоналу та клієнтів; спроможність протистояти деструктивним психологічним чинникам в середині колективу та в конкурентній боротьбі; складності структури самого підприємства для реалізації функції розвитку.

Рівень значущості вищезгаданих аспектів поняття “безпека підприємництва”, в понятійному сенсійого значення ширше і є предметом усієї безпеки підприємництва. Будь-які втрати підприємства - матеріальні, фінансові, кадрові, інформаційні тощо – мають економічні наслідки. При цьому окремі проблеми безпеки підприємництва пов’язані між собою.

З позицій захисного підходу та визнання конкретної моделі безпеки умовою діяльності та розвитку підприємства, системі безпеки підприємства слід розглядати як сукупність організаційних відносин суб’єктів захисту, які відображають логіку їхньої поведінки при здійсненні взаємопов’язаних цільових дій організаційно-правового та економічного характеру для захисту об’єктів безпеки підприємства, відповідно до прийнятої на підприємстві моделі безпеки та відповідної політики, що реалізує її положення. У наданому визначенні поняття «система безпеки підприємства» застосовується для позначення організаційних відносин суб’єктів захисту, які складаються у ході дотримання сукупності правил, стандартів, процедур, алгоритмів та норм, що об’єднуються в модель безпеки підприємства і використовуються на підприємстві для посилення його спроможності виявляти загрози своїй діяльності, уникати їх або долати наслідки їхнього виникнення.

Модель безпеки підприємства є штучною, створюваною, антропогенною. За об’єктивністю створення – є абстрактною, оскільки, по суті, є моделлю реальних дій щодо захисту об’єктів і суб’єктів безпеки підприємства, які визначаються за результатами аналізу інформації щодо діяльності підприємства. Крім того, можна стверджувати, що модель безпеки підпри-

ємництва є концептуальною системою, оскільки вона виражає принципову ідею – використання спроможності підприємства виявити загрози своїй діяльності, уникнути їх або подолати наслідки наступу загроз. Модель безпеки підприємства є організаційною системою, оскільки в ній забезпечується взаємодія основних елементів – об’єктів безпеки, суб’єктів та способів їхнього захисту у вигляді координації дій суб’єктів захисту щодо застосування способів захисту стосовно певних об’єктів безпеки. Видно, що багатоаспектність безпеки підприємств розуміється завдяки притаманним їй властивостям, таким як цілеспрямованість, організаційність та антропність. Отже, виходячи з того, що моделі безпеки підприємства є цілеспрямованими, організаційними та антропними, то є всі підстави вважати їх активними. Активні системи здатні свідомо надавати недостовірну інформацію і свідомо не виконувати плани або завдання, якщо це їм вигідно [12, с. 114].

Віднесення моделей безпеки підприємства до активних зумовлено тим, що у їх складі переважають якісні процеси, що можуть бути описати математично, а в описі результату функціонування моделі можуть знайти застосування декілька їх інтерпретацій. Розгляд моделі безпеки підприємства у термінах системної теорії може спотворити реальну ситуацію, адже суб’єкти захисту діють у межах правил та норм, які розуміють по-своєму, по своєму інтерпретують ситуації із забезпечення безпеки, що призводить до виникнення протиріч, проблемних ситуацій та колізій. Колізія притаманна різним сферам людського життя, вона припускає перетинання протилежних сил, прагнень, інтересів, поглядів, їхнє протиборство і протиріччя. Таке поняття зазвичай використовується для характеристики ситуацій, що виникають в процесі спільної діяльності людей [2, с. 15].

Одночасно, моделі безпеки підприємства притаманна колізійність співвідношення важливості об’єктів безпеки, ви-

бору способів захисту та врахування їхніх особливостей. Дії суб'єктів захисту у часі та просторі, а також корегування різноманітних процедур у моделі мають вирішуватися саме з врахуванням властивості колізійності системи. Колізійність моделі безпеки підприємства є вагомим аргументом на користь використання у функціонуванні моделі методології широкомасштабності, оскільки вона призначена для виявлення різних точок зору і поступового досягнення взаєморозуміння шляхом отримання відповідей на запитання: що і чому необхідно зробити, хто це зробить, хто виграє і програє, які є обмеження [13, с. 77]. В процесі пошуку вірного рішення відбувається процес навчання фахівців, завдяки чому поповнюються знання підприємства, тобто зміцнюється його інтелектуальний капітал.

Наявність в моделі безпеки підприємства активного елемента – людини, що надає підстави вважати її цілеспрямованою, дозволяє стверджувати, що така модель може самоорганізовуватися. Певні кроки моделі у конкретних умовах достатньо складно передбачити, адже завдяки наявності активного елемента та обмеженості ресурсів підприємства виникають альтернативи дій із захисту об'єктів безпеки та комбінації таких дій. При цьому модель безпеки підприємства зберігає свою цілісність та основні властивості, а також спроможна виконувати свої функції. Модель безпеки підприємства здатна протистояти ентропійним тенденціям та адаптуватися до умов, що змінюються.

Відповідно до думки С. Л. Рубінштейна, функції моделі безпеки підприємств це сукупність цілеспрямованих керування дій, спрямованих на досягнення певних цілей [14, с. 118]. У даному контексті функції моделі безпеки підприємства є широкомасштабним видом управлінської діяльності, зміст якої становить виконання із заданою метою обсягу робіт певного виду, сукупності дій та операцій, що за умови спільної діяльності спеціально підготовлених суб'єктів сприяє забезпеченню

безпеки підприємства, яка є умовою його подальшого розвитку.

Як видно, робота по реалізації функцій моделі безпеки підприємства виглядає як послідовність процедур, що тривають протягом певного часу; мають результати, які можна вимірювати і надати у певній формі, аналізу; потребують інструментального забезпечення (методів, способів, прийомів, процедур, алгоритмів тощо) та відповідним чином підготовленого персоналу; потребують певних ресурсів (час, витрати на отримання інформації, витрати на обладнання комп'ютери та інша оргтехніка, витрати на заробітну плату фахівців).

Функції моделі безпеки виконуються постійно, тобто їхнє виконання є безперервним і циклічно повторюваним, що, власне, і забезпечує широкомасштабне функціонування моделі, тоді як роботи певного виду, дії та операції виконуються з метою досягнення конкретного результату і поділяються на постійно та дискретно виконувані. Перелік функцій моделі безпеки підприємства на сьогодні остаточно не визначений [1, с. 142]. Окремі функції моделі безпеки підприємства наближені до функцій управління підприємством і певним чином з ними перетинаються.

Багатоаспектність безпеки підприємства обумовлюється її аналітичною функцією, яка складається з таких підфункцій: підготовча, аналізу та оцінки. Змістом підготовчої підфункції є роботи та дії з оброблення, сортування та форматування результатів моніторингу, тобто підготовки інформації для аналізу, оцінювання та прогнозування безпеки підприємства. В аналізі підготовленої інформації встановлюються властивості, ознаки та відносини виявлених процесів, поведінки контрагентів підприємства, здійснюється пошук закономірностей, тенденцій, динаміки процесів та явищ. Оцінна підфункція призначена для визначення рівня безпеки, який має велике значення у встановленні вектора, характеру та змісту дій щодо забезпечення безпеки підприємства.

Інша, попереджувальна функція моделі безпеки підприємництва реалізується шляхом виконання підфункцій конкурентної розвідки, контррозвідувальної функції та функції протидії рейдерству. За змістом, конкурентна розвідка становить дії зі збору та попереднього опрацювання різноманітних даних про діяльність конкурентів, яка впливає або може негативно чи позитивно вплинути на поточну діяльність та розвиток підприємства. Конкурентна розвідка як підфункція моделі безпеки підприємства є достатньо вузько спрямованою, адже результатом її впровадження є інформація про окремий сегмент зовнішнього середовища діяльності підприємства діяльність нинішніх та потенційних конкурентів [15, с. 21].

Сенсом контррозвідувальної діяльності як підфункції моделі безпеки підприємства є недопущення витоку чи оприлюднення інформації про діяльність, плани та наміри підприємства, захист комерційних таємниць та конфіденційної інформації підприємства, а також запобігання незаконному збору інформації, що становить комерційну таємницю, її умисного розголошення [15, с. 22]. В умовах конкуренції, роль встановлення намірів конкурента і приховування своїх планів стала визначальною. Як і в традиційній контррозвідці, запобігання розкриттю своїх джерел інформації (нехай, навіть і відкритих), а також методів збору інформації є пріоритетним завданням [16].

Необхідність протидії рейдерству, як підфункція моделі безпеки зумовлена притаманністю рейдерства в його різноманітних виявах майже усім країнам з ринковою економікою та негативною особливістю цього поняття в Україні. Проблема рейдерських захоплень стала актуальною для України практично одночасно з виникненням приватної та корпоративної власності і не втрачає актуальності дотепер [11, с. 114]. Чим привабливішим є активи підприємства, тим ймовірнішою є реалізація загрози його недружнього по-

глинання, тим актуальнішою є підфункція протидії рейдерству.

Контрольна функція моделі безпеки підприємства має реалізовуватися з метою підтвердження відповідності моделі заявленим принципам, підходам до її побудови та функціонування, з метою достовірної об'єктивізації моделі. Об'єктами контролю в моделі безпеки підприємства крім заявлених можуть бути витрати на забезпечення моделі, якість управлінських рішень за критерієм «вплив на безпеку підприємства», кваліфікація суб'єктів безпеки, розмір їхньої лояльності, тощо [17, с. 52].

Серед підфункцій моделі безпеки підприємства окремо слід зупинитися на аудиті моделі. Це питання розглянуто С. В Кавуном [12, с. 119]. Аудит моделі безпеки підприємства визначено як систематичний, незалежний та документований процес для одержання даних про стан моделі, результати її функціонування в цілому та окремих її складових. Головною метою аудиту моделі безпеки підприємства є встановлення ступеня відповідності застосовуваних захисних заходів обраним показникам ефективності функціонування моделі безпеки завдяки реалізації функцій. Аудит моделі безпеки підприємства не підмінює контроль за станом та функціонуванням моделі. Результати аудиту моделі безпеки підприємства є підставою для оцінювання рівнів розвитку, безпеки та соціальної надійності моделі та всього підприємства [7, с. 128].

Організація, як функція моделі безпеки підприємства, становить собою раціональне планування робіт, дій та операцій, що складають зміст кожної функції. Вона проявляється в їх розподілі між структурними підрозділами підприємства, працівниками структурного підрозділу безпеки, визначенні послідовності та періодичності виконання дій та операцій та в закріпленні певних обов'язків за виконавцями [18, с. 50].

Висновки

Отже, модель безпеки підприємництва призначена для організації безпеки підприємництва, яку визнано однією з головних умов підприємницької діяльності та її розвитку. Модель є достатньо складною, багатоаспектною та широкомасштабною. Їй властиві розглянуті особливості, які можуть бути корисними у створенні певної моделі, організації функціонування та управління нею.

Своє багатоаспектне та широкомасштабне призначення модель безпеки підприємництва виконує завдяки реалізації низки розглянутих функцій. Функції моделі безпеки підприємництва є функціонально спеціалізованим видом адміністративної діяльності, зміст якої становить виконання із певною метою обсягу робіт, сукупності дій та операцій, що за умови спільної діяльності спеціально підготовлених працівників сприяє забезпеченню безпеки підприємництва, яка є умовою його надійності та розвитку.

Література

1. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем : монография / А. И. Уемов. – М.: Мысль, 1978. – 272 с.
2. Каган М. С. Системность и целостность / М. С. Каган // Вопросы философии. – 1996. – № 12. – С. 13–18.
3. Ілляшенко О. В. Система економічної безпеки підприємства: сутність та характеристика / О. В. Ілляшенко // Концептуальні засади економічного і правового забезпечення безпеки держави в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 29-30 квіт. 2015 р. – Одеса: ОДУВС, 2015. – С. 31-35.
4. Семенов В. А. Модель и метод формирования комплексной системы банковской безопасности: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. техн. наук: спец. 05.13.19 – методы и системы защиты информации, информационная безопасность / В. А. Семенов. – СПб., 2008. – 20 с.
5. Гриценко Р. Економічна безпека банківської системи України / Р. Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2003. – № 4 – С. 27–28.
6. Краліч В. Р. Фінансовий моніторинг у забезпеченні функціонування системи економічної безпеки банківських установ в Україні: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец.: 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності / В. Р. Краліч. – К., 2010. – 21 с.
7. Шкарлет С. М. Первинні засади структурної моделі економічної безпеки підприємства / С. М. Шкарлет // Сіверянський літопис. – 2006. – № 1. – С. 124–130.
8. Штаєр О. М. Напрями забезпечення та основні складові економічної безпеки банку / О. М. Штаєр // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 2. – С. 263–270.
9. Характеристика та ознаки правової, правомірної та протиправної поведінки [Електронний ресурс] // Освіта. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9589/>
10. Герасимчук В. Г. Розвиток підприємства: Діагностика, стратегія, ефективність : монографія / В. Г. Герасимчук. – К.: Вища школа, 1995. – 266 с.
11. Нормативно-правові та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин: науково-методологічний посібник / В. М. Брижко, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець / За ред. В. Тація, В. Тихого, М. Швеця. – К.: ТОВ «ПанТот», 2009. – 324с.
12. Кавун С. В. Економічна безпека підприємства: інформаційний аспект : [монографія] / С. В. Кавун. – Х.: ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. – 312 с.
13. Кім Ю. Г. Проблеми управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Г. Кім // Вчені записки Університету «КРОК». – 2008. – № 18. – Т. 4. – С. 76–79.
14. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – 2-е изд. – СПб: Питер, 2002. – 720 с.

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено особливостям розуміння безпеки підприємництва, її моделі. Автор, аналізуючи дослідження попередників, акцентує увагу на багатоаспектному та широкомасштабному призначенні моделі безпеки підприємництва. Значну увагу приділено функціям моделі безпеки підприємництва та їх складовим.

Ключові слова: безпека підприємництва, модель безпеки підприємництва, функції моделі безпеки підприємництва.

SUMMARY

The article was devoted to the peculiarities of understanding the security of entrepreneurship, its model. The author, analyzing the research of predecessors, focuses on the multidimensional and large-scale designation of the business security model. Considerable attention is paid to the functions of the security model of entrepreneurship and their components.

Key words: business security, entrepreneurship security model, functions of business security model.

15. Чорней Н. Б. Теорія систем і системний аналіз / Н. Б. Чорней, Р. К. Чорней. – К.: МАУП, 2005. – 256 с.

16. Бортнікова О. Г. Інституціональний підхід до вивчення систем безпеки в теорії державного управління [Електронний ресурс] / О. Г. Бортнікова // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 6. – Ре-

жим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_6_4

17. Лисенко С. О. Корпоративні конфлікти та методи їх подолання, курс лекцій, К. ВД “Персонал”, 2014, 356 с.

18. Цимбалюк В. С. Інституціоналізація інформаційної безпеки в інформаційному праві України / В. С. Цимбалюк // Бюлетень Мініюсту України. – 2007. – №8. – С.45-53.